

GODA EXEMPEL

Trä- och metallslöjdsal

Bakgrund

I Läroplan för grundskolan Lgr 11 står det att: ”Slöjdande är en form av skapande som innebär att finna konkreta lösningar inom hantverkstradition och design utifrån behov i olika situationer. Slöjd innebär manuellt och intellektuellt arbete i förening vilket utvecklar kreativitet, och stärker tilltron till förmågan att klara uppgifter i det dagliga livet.”

Eleverna ska ges möjligheter att utveckla sin skicklighet i en process där tanke, sinnesupplevelse och handling samverkar.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla idéer, överväga olika lösningar, framställa föremål och värdera resultat. På så sätt ska undervisningen bidra till att väcka elevernas nyfikenhet att utforska och experimentera med olika material och att ta sig an utmaningar på ett kreativt sätt.”

I Lgr 11 står vidare att:

Årskurserna 1-3 Enkla former av några hantverkstekniker, till exempel metalltrådsarbete, sågning och tovning.

Årskurs 4-6 ska bl. a Några former av hantverkstekniker, till exempel virkning och urholkning.

Årskurs 7-9 Metall, textil och trä, deras kombinationsmöjligheter med varandra och med andra material, till exempel nyproducerade och återanvända material. Handverktyg, redskap och maskiner, hur de benämns och hur de används på ett säkert och ändamålsenligt sätt. Utvecklade former av hantverkstekniker, till exempel gjutning, vävning och svarvning.

Trä- och metallslöjdsämnet bör kunna samverka med andra ämnen som textilslöjd, bild, musik eller NO-ämnena och teknik.

Om SISAB:s Goda exempel

SISAB:s Goda exempel är en serie dokument som lyfter fram rekommenderade lösningar, rutiner och arbetssätt.

I ett projekt är SISAB:s projekteringsanvisningar styrande och ska följas. SISAB:s Goda exempel kan användas i delar eller i sin helhet.

Projektavdelningens enhet för Projektutveckling har det samordnande ansvaret.

Om du har synpunkter, skriv ett mail till godaexempel@sisab.se.

Utformning trä- och metallslöjd

- Storleken på lokalen bestäms av storleken på skolan och vilka andra behov skolan har av lokalerna. Vid 16 elevarbetsplatser kan ca 70 kvm stor sal vara ett riktmärke. Till denna yta tillkommer, maskinrum inkl förråd samt målarrum och lödrum.
- Virkesförråd kan vara i eller i anslutning till salen. Placera salen så att virke lätt kan transporteras in i virkesförrådet, leveranser till trä- och metallslöjdssalen ska inte ske över skolgård.
- För spånsug kan behöva tryckavlösning, vilket kan ordnas genom spränglucka i fasad ut mot det fria. Behovet klargörs med hjälp av upprättande av explosionsskyddsdocument enl. AFS 2003:3. Spånsug kan placeras i separat ljudisolerat och brandklassat utrymme. Salen kompletteras med ett luftrenande filter.
- Bullrande maskiner kan samlas i eget rum för att hålla salen renare och tystare. För uppsikt över elevernas arbete bör det finnas glaspartier mellan rummen.
- Maskinrummet innehåller alla maskiner vilket medför att slöjdsalen inte innehåller några maskiner som kräver extra säkerhet. Salen kan då användas av fler verksamheter som t ex fritids.
- Både i slöjdsal och maskinrum ska finnas många och välplacerade nödstopp.
- Målardelen kräver vatten, tåliga material på golv och väggar samt gipsavskiljare till avloppet.
- Om lödrum finns ska det ha lämplig golv- och väggbeklädnad t ex granitkeramik. Vägg kan också kläs med kakel, mineritskiva eller cementbaserad skiva eller Aquapanel. Lödbord ska ventileras med kåpa. I de fall skolan beställer gasol ska gasolskåp placeras vid yttervägg och ventileras i fasad. Placera nöddusch tillgängligt och väl synlig. Väggbeklädnad kan vara träpanel eller plywood.
- Tänk på akustiken i rummen så att ljudet dämpas så mycket som möjligt i rummet och mot rum under/över och intill. Se även Goda exempel Akustik.
- Anpassa elinstallationer till salens utrustning.

Exempel på inredning och utrustning

- nödstopp för maskiner med nollspännings utlösare och låsbar kontaktbrytare
- nöddusch
- engångsögonduch
- luftrenande filter
- spånsug med spånuppsamling i påse
- nedpendlad el(el-jojo) ovanför arbetsbänkar
- gasolskåp ventilerad i fasad
- ett låsbart plåtskåp för handverktyg
- skåp från golv till tak för elevernas alster
- verktyg på väggar eller i skåp
- 16 -20 elevbord/hyvelbänkar (med reglerbar höjd) med tillhörande pallar
- bandsåg (lärarförberedelsemaskin)
- rikt- och planhyvel
- pelarborrmaskin
- bordssvarv från årskurs 6

- kontursåg/figursåg
- verktygsslip som placeras nära vatten
- handhållna maskiner som skruv- och bormaskin
- dator placeras i skyddat läge

Säkerhet

För säkerhetsavstånd för respektive maskin; ta del av bestämmelser i AFS och varje maskins egna säkerhetsföreskrifter.

Centrala nödstoppar skall placeras på lämpliga ställen i lokalen.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har information om arbete, barn och säkerhet.

Litteratur och checklista

Säker arbetsmiljö i trä- och metallslöjd, Harry Arvidsson, Svante Johansson (ISBN 91-646-1630-4)

Föreskrifter som kan vara tillämpliga finns i följande (som hittas under bla "träbearbetning" och "damm"):

AFS 2020:1, Arbetsplatsens utformning

AFS 2013:1, Arbete i explosionsfarlig miljö

AFS 2018:1, Hygieniska gränsvärden och åtgärder mot luftföroreningar

AFS 1998:6, Bekämpningsmedel.

